

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 311/04-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. januára 2005 v senáte zloženom z predsedu Eduarda Bárányu a zo sudcov Juraja Babjaka a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť Aleny Komendákovej, B., zastúpenej advokátom JUDr. P. V., L. M., ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Liptovský Mikuláš v konaní sp. zn. 7 C 212/97, a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Aleny Komendákovej na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom na Okresnom súde Liptovský Mikuláš pod sp. zn. 7 C 212/97 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Liptovský Mikuláš **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 7 C 212/97 konať bez zbytočných prietáhov.

3. Alene Komendákovej p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 70 000 Sk (slovom sedemdesiat tisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Liptovský Mikuláš povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Liptovský Mikuláš j e p o v i n n ý nahradit' Alene Komendákovej trovy právneho zastúpenia v sume 9 340 Sk (slovom deväťtisíc tristoštyridsať slovenských korún) na bankový účet právneho zástupcu JUDr. P. V., do pätnástich dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

5. Sťažnosti Aleny Komendákovej vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. septembra 2004 doručená sťažnosť Aleny Komendákovej, B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. P. V., L. M., ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) Okresným súdom Liptovský Mikuláš (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 7 C 212/97.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 311/04-10 z 13. októbra 2004 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

Predsedníčka okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu, ktorá jej bola doručená 22. novembra 2004, vyjadrila, že okresný súd netrvá na verejnom pojednávaní pred ústavným súdom. Právny zástupca sťažovateľky vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 25. novembra 2004 oznámil, že netrvá na verejnom pojednávaní pred ústavným súdom.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd využil možnosť postupu podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, pretože vzhľadom na charakter posudzovanej veci, v ktorej je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uviedla, že okresnému súdu podala 13. novembra 1997 žalobu o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov podľa ustanovenia § 149 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka. Okresný súd vyzval 20. novembra 1997 sťažovateľku, aby predložila dokumenty týkajúce sa predmetu konania a uhradila preddavok na trovy dôkazu konania.

Pojednávanie 16. marca 1998 bolo odročené na 29. apríl 1998. Pojednávanie 29. apríla 1998 bolo uznesením odročené na neurčito a okresný súd odvtedy podľa tvrdenia sťažovateľky vo veci nekonal. Sťažovateľka podala okresnému súdu 20. septembra 2004 sťažnosť na priet'ahy v predmetnom konaní.

S prihliadnutím na vzniknuté priet'ahy v konaní spôsobené okresným súdom sťažovateľka vo svojom návrhu výroku rozhodnutia (petite) žiada, aby ústavný súd vyslovil porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v konaní sp. zn. 7 C 212/97 a prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných priet'ahov. Zároveň sťažovateľka požaduje primerané finančné zadosťučinenie v sume 150 000 Sk a náhradu trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd výzvou z 15. novembra 2004 požiadal predsedníčku okresného súdu, aby sa v zmysle ustanovenia § 29 ods. 6 zákona o ústavnom súde vyjadrila k sťažnosti sťažovateľky. Predsedníčka okresného súdu v odpovedi z 1. decembra 2004 uviedla prehľad úkonov jednotlivých zákonných sudcov v predmetnej veci a zároveň sa vyjadrila, že pokiaľ sťažovateľka tvrdí, že podala 20. septembra 2004 okresnému súdu sťažnosť na priet'ahy, okresný súd takúto sťažnosť neeviduje.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľky, vyjadrenia predsedníčky okresného súdu a spisu okresného súdu sp. zn. 7 C 212/97 zistil nasledovný priebeh a stav konania:

Sťažovateľka doručila okresnému súdu 13. novembra 1997 žalobu o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov podľa ustanovenia § 149 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka s prílohami proti odporcovi - bývalému manželovi. Okresný súd vydal 20. novembra 1997 pokyn na doručenie uznesenia sťažovateľke, aby uhradila preddavok na trovy dôkazu v lehote 10 dní, zaslanie žaloby odporcovi na vyjadrenie a ďalších úkonov v posudzovanej veci. Odporca doručil okresnému súdu vyjadrenie k žalobe 8. decembra 1997.

Právny zástupca sťažovateľky doručil okresnému súdu 12. decembra 1997 požadované písomnosti. Okresný súd nariadil 2. februára 1998 termín pojednávania na 16. marec 1998. Právny zástupca sťažovateľky doručil okresnému súdu 16. marca 1998 stanovisko k vyjadreniu odporcu. Na pojednávaní 16. marca 1998 boli vypočutí účastníci konania a pojednávanie bolo uznesením odročené na 29. apríl 1998 s tým, že účastníci konania doplnia dôkazy potrebné pre rozhodovanie podľa pokynov okresného súdu.

Okresný súd nariadil 24. marca 1998 termín pojednávania na 29. apríl 1998. Na pojednávaní 29. apríla 1998 okresný súd nariadil sťažovateľke predložiť požadované písomnosti a stanovil termín pojednávania na 3. jún 1998. Na pojednávaní 3. júna 1998 vypovedali účastníci konania a uznesením bolo pojednávanie odročené na neurčito s tým, že účastníci konania na výzvu súdu, ktorá im bude zaslaná, písomne upresnia svoje nároky s návrhmi na vykonanie dôkazov. Okresný súd vydal 8. júna 1998 pokyn na vyhotovenie záznamu z pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 3. júna 1998.

Podľa úradného záznamu z 23. septembra 2004 predsedníčka okresného súdu opatrením č. 9, č. j. Spr. 975/2004 z 30. augusta 2004 pridelila predmetnú vec novému zákonnému sudcovi. Okresný súd vydal 15. septembra 2004 pokyn na zaslanie oznámenia

o pridelení veci účastníkom konania a 28. októbra 2004 nariadil termín pojednávania na 16. november 2004.

Sťažovateľka doručila okresnému súdu 15. novembra 2004 ospravedlnenie svojej neúčasti na pojednávaní 16. novembra 2004 z dôvodu pracovnej zaneprázdnenosti s tým, že jej právny zástupca sa zúčastní pojednávania. Na pojednávaní 16. novembra 2004 boli do spisu založené písomnosti a pojednávanie bolo odročené na 8. december 2004 za účelom výpovede sťažovateľky k vyjadreniu odporcu.

Sťažovateľka doručila okresnému súdu 6. decembra 2004 písomné vyjadrenie k stanovisku odporcu uvedenému na pojednávaní 16. novembra 2004. Ústavný súd vo výzve doručenej okresnému súdu 6. decembra 2004 požiadal o zaslanie posudzovaného spisu v lehote 21 dní. Okresný súd vydal 6. decembra 2004 pokyn na zaslanie spisu ústavnému súdu po pojednávaní nariadenom na 8. december 2004.

Na pojednávaní 8. decembra 2004 právny zástupca sťažovateľky uviedol, že sťažovateľka mu predchádzajúci deň telefonicky oznámila, že sa nezúčastní pojednávania z dôvodu pracovnej neschopnosti. Sťažovateľka doručila okresnému súdu 8. decembra 2004 faxové podanie s ospravedlnením neúčasti na pojednávaní s fotokópiou potvrdenia o dočasnej pracovnej neschopnosti od 7. decembra 2004 po skončení pojednávania. Pojednávanie 8. decembra 2004 sa uskutočnilo bez prítomnosti sťažovateľky a bolo uznesením odročené na neurčito z dôvodu ústavnej sťažnosti podanej sťažovateľkou.

Okresný súd vydal 8. decembra 2004 pokyn na vypracovanie zápisnice z pojednávania 8. decembra 2004 a doručenie predmetného spisu ústavnému súdu. Uvedeným záznamom posudzovaný spis končí.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia jej základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Len prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto na naplnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd iba o veci konal a nerozhodol ju s účinkami právoplatnosti a prípadne vykonateľnosti svojho meritórneho rozhodnutia.

Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní, ako to konštantne ústavný súd vo svojich rozhodnutiach uvádza, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (napr. rozhodnutia sp. zn. II. ÚS 26/95, I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99 a ďalšie).

Sťažovateľka využila právny prostriedok, ktorého uplatnenie sa vyžaduje pred podaním návrhu na začatie konania pred ústavným súdom, a podala sťažnosť na prietahy v konaní 20. septembra 2004. Predsedníčka okresného súdu v odpovedi z 23. novembra 2004 doručenej ústavnému súdu 1. decembra 2004 uviedla, že okresný súd túto sťažnosť sťažovateľky nemá v evidencii.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. rozhodnutia sp. zn. II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98,

II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníkov súdneho konania a postup samotného súdu.

Pokiaľ ide o kritérium „právna a faktická zložitosť veci“, ústavný súd konštatuje, že vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov je vecou, ktorá patrí po právnej stránke do štandardnej rozhodovacej agendy všeobecného súdnictva s rozsiahlou judikatúrou v tejto oblasti.

Podľa názoru ústavného súdu určitá skutková zložitosť danej veci pri vyporiadaní majetku medzi bývalými manželmi môže nastať, nemôže však byť odôvodnením pre nečinnosť súdu v trvaní niekoľkých rokov. Predsedníčka okresného súdu navyše vo svojom stanovisku neuviedla ako dôvod, prečo okresný súd dosiaľ vo veci nerozhodol, ani právnu, ani faktickú zložitosť prerokovávanej veci.

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priesťahom, a tým aj porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Sťažovateľka svojím správaním neprispela k zbytočným priesťahom v konaní, pretože na výzvy okresného súdu odpovedala prostredníctvom právneho zástupcu v požadovanej lehote. Svoju nespokojnosť s rýchlosťou priebehu konania dala najavo aj sťažnosťou na priesťahy v konaní z 20. septembra 2004.

Sťažovateľka však ospravedlnenými neúčastami na pojednávaníach 16. novembra 2004 z dôvodu pracovnej zaneprázdnenosti a 8. decembra 2004 z dôvodu pracovnej neschopnosti prispela k predĺženiu posudzovaného konania. Uvedené skutočnosti ústavný súd v okolnostiach tejto veci neprípisuje na ťarchu okresnému súdu a nemožno ich ako objektívne okolnosti pokladať ani za zbytočné priesťahy v konaní.

Tretím hodnotiacim kritériom, ktorým ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku

postupu okresného súdu došlo k porušeniu uvedeného práva, ústavný súd zistil, že tomu tak je, a to bez existencie zákonnej prekážky (napr. rozhodnutie II. ÚS 3/00).

Ústavný súd z prehľadu úkonov vykonaných okresným súdom v tejto veci zistil, že okresný súd bol nečinný od 8. júna 1998 do 28. októbra 2004 (76,5 mesiacov).

Predsedička okresného súdu v stanovisku z 23. novembra 2004 doručenom ústavnému súdu 1. decembra 2004 uviedla prehľad úkonov vykonaných v danej veci jednotlivými zákonnými sudcami a vyjadrila sa, že okresný súd nemá v evidencii sťažnosť na prietahy, ktorú sťažovateľka podala 20. septembra 2004.

Ústavný súd už v priebehu predchádzajúcej rozhodovacej činnosti ustálil, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za prietahy v súdnom konaní (napr. rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 40/97).

Ústavný súd s prihliadnutím aj na ustanovenie § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku postup okresného súdu v predmetnej veci vyhodnotil ako konanie, v ktorom došlo k zbytočným prietahom zo strany okresného súdu v celkovej dĺžke sedemdesiatšesť a pol mesiacov (t. j. obdobie od 8. júna 1998 do 28. októbra 2004).

Základné právo zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy sa realizuje takým konaním všeobecných súdov, ktoré plynule smeruje k odstráneniu právnej neistoty osoby, ktorá sa obrátila na súd v konkrétnej veci (napr. rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 40/97).

Na základe týchto dôvodov ústavný súd dospel k názoru, že bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, tak ako jej ho zaručuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv a slobôd vzniklo nečinnosťou, môže ústavný súd prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

IV.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení práva sťažovateľky, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“.

V konkrétnych okolnostiach danej veci vidí ústavný súd nemajetkovú ujmu sťažovateľky najmä v okolnosti, keď po uplynutí obdobia viac ako siedmich rokov od podania jej žaloby okresnému súdu nebolo v predmetnej veci rozhodnuté, pričom táto situácia vyvoláva u sťažovateľky pocit trvalej neistoty. Ústavný súd preto považoval za primerané finančné zadosťučinenie sumu 70 000 Sk.

Pri stanovení výšky primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Ústavný súd napriek značnej dĺžke nečinnosti okresného súdu zohľadnil pri stanovení výšky primeraného finančného zadosťučinenia aj skutočnosť, že sťažovateľka podala sťažnosť na priesťahy v konaní až niekoľko dní pred podaním sťažnosti ústavnému súdu, čiže v dobe, keď sťažnosť adresovaná predsedníčke okresného súdu nemohla viesť k zjednaniu nápravy. V tomto prípade teda išlo len o formálne využitie tohto prostriedku nápravy. Z uvedeného dôvodu ústavný súd žiadosti sťažovateľky o primerané finančné zadosťučinenie vo zvyšnej časti nevyhovel a priznanú sumu považoval za primeranú aj s prihliadnutím na dĺžku zbytočných priesťahov v posudzovanom konaní.

V súlade s ustanovením § 36 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom uhrádza účastník zo svojho. Na základe ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ktorý v odôvodnených prípadoch umožňuje ústavnému súdu podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy, ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia, pretože ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľky bolo porušené, a teda mala vo veci úspech.

Pri výške náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“), ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je oceníteľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceníteľná peniazmi.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Vzhľadom na skutočnosť, že dva úkony právnej služby boli zrealizované v roku 2004, ústavný súd vychádzal pri týchto úkonoch z oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky, podľa ktorého za prvý polrok 2003 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 13 602 Sk, preto ústavný súd priznal náhradu trov za dva úkony právnej pomoci, každý v hodnote 4 534 Sk. Ústavný súd rozhodol aj o priznaní náhrady výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu podľa § 19 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. 136 Sk.

Podľa takto určených kritérií je správny výpočet trov v sume 9 340 Sk, ktorú ústavný súd zaviazal uhradiť právnenému zástupcovi sťažovateľky okresný súd.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. januára 2005